

Interkult Curriculum:

„Értékek kialakulása és átadása interkulturális kontextusban“

Tartalom

1. Preambulum.....	3
2 Elméleti alapfogalmak.....	4
2.1 Motiváció és kiinduló pont az értékekkel kapcsolatos kérdésekben	4
2.2 Az érték-fogalom	5
2.3 Érték- képződés és érték-orientáltság.....	5
2.4 Az Interkulturális és a vallásközi párbeszédben való kompetencia.....	6
2.5 Értékidaktika.....	8
3 Tanulási célok	8
4 Metódusok	9
4.1 Metodikai-didaktikai sokszínűség az értékképződésben	9
4.2 Konkrét metodikai példák	9
4.3 Kategorikus kulcskérdések	10
5 Átültetés a gyakorlatba	14
5.1 A tanulópartnerségből szerzett tapasztalatok.....	14
5.2 Az interkulturális dialógus	15
5.3 Integrációsegítők	15
5.4 Értéktanulmány Szatmáron	15
5.5 Előadás: Mivel az értékek nem az égből pottyannak.... Hogyan lehetséges egy konszenzus az értékekről a plurális társadalmakban?“	16
5.6 Kongresszus: Tapasztalatok a Grundtvig- tanulópartnerségből „INTERKULT - Értékek átadása interkulturális kontextusban. Konzekvenciák a felnőttképzés számára Európában“.....	16

1. Preambulum

Az Európai Unió hosszú utat tett meg amíg elérte jelenlegi egységét, melyet azonban továbbra is fejlesztenie kell. Háborúkra került sor az „ősi ellenségek” között, s a huszadik század végén a sokáig elnyomott feszültségek Dél Európában, a hajdani Jugoszlávia területén egy szörnyű háború kirobbanásához vezettek. Egy életre való lecke melyet Európának meg kell tanulnia és melyet még most is tanul az a felismerés, miszerint az egység csak a sokszínűség és a pluralitás kölcsönös tiszteletén alapszik. Ez a felismerés először a gazdaságban vált plauzibilissé: A Montánunió (Európai szén- és acélközösség) volt az első lépés, amely egy európai kooperációhoz vezetett, amely az összes tagországok javát szolgálta, melybe minden egyes állam bevitte a forrásait (először szenet és acélt). Előszóval hangsúlyozzuk manapság, hogy Európa nem csak egy gazdasági unió, hanem egy érték unió is.

Gyakorlatilag valóban kialakultak olyan közös értékek, melyek „tipikusan európai” jellegűeknek tekinthetők: a különböző életformák tisztelete és elismerése a kulturális származástól, rétegtől, külsőtől és testi állapottól, kortól, szexuális orientáltságtól, vallási vagy világnézeti orientálódástól függetlenül. Minden egyes államnak, amely felvételt szeretne nyerni az Európai Unióba, a fent felsoroltakon kívül még egyet kell értenie a halálbüntetés végleges eltörlésével valamint el kell fogadnia az egyénnek azon jogát miszerint a katonai szolgálatot lelkiismereti okokból megtagadhatja. Ezek a közös értékek különböző tradíciókból, világnézetekből és vallásokból táplálkoznak: ezeknek az értékeknek humanista keresztény gyökereik vannak.

Európa szellemiségének a története egy nagyszerű évszázados múltra tekinthet vissza, melyben különböző befolyások egymásra kölcsönösen termékenyítőleg hatottak: a görög filozófia, a római jog, a kereszténység, a zsidóság és – a középkori Spanyolországban - az iszlám.

Európa történelmének szerves részét képezi a felvilágosodás is. Ebben a korban lett az ember felhívva, felszólítva arra, „ hogy a maga okozta kiskorúságából kilábaljon”, hogy a ne vesse magát alá feltétel nélkül az autoritásoknak: „SAPERE AUDE! Merj a magad értelmére támaszkodni!” (Immanuel Kant).

Ezzel egy időben nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy Európa keble a legszörnyűbb büntettek színtere volt: a két világháború és a holokauszt olyan sebek, melyek soha nem gyógyulnak be, melyek emlékeit nem szabad elhalványítani vagy elfelejteni, mert ezen szenvedések emlékeiből táplálkozhat az az erő, mely megakadályozhatja, hogy ehhez hasonló szörnyűségek a jövőben megtörténhessenek. Ha kétségbevonhatatlan autoritás létezik, mely minden európai számára egyértelmű, akkor az a kin vallatott és megölt ember autoritása, mely a mi emberségünkhöz kiált. (Metz)

Európa menekültpolitikája és a kisebbségek kezelése lesznek megmérettetve ezen tapasztalatok hátterében.

Európa helyzetét a 21. század elején a multikulturalitás és a vallásos sokszínűség jellemzi.

A posztsekularitás fogalma egyértelművé teszi azt, hogy a vallás a szekularizáció nyomán nem tűnik el, hanem a társadalomban megfigyelhetőek „ a folytonosan szekularizálódó környezetben továbbra is létező vallásos közösségek” (Habermas 2001, 18).

A szekularizációval párhuzamosan Európa jelenleg a harmadik vallási pluralizációs hullámát éli meg. (Gellner 2008, 10): a 16. században a reformáció által a kereszténység vallási szakadására került sor; a 18. és a 19. században kialakult az egyháziilag kötött milió mellett egy szekuláris- humanista milió, a muzulmánok, az 1950 - es évek vendégmunkásainak a bevándorlása révén Európa több részében egy

világnézeti szempontból vallásos sokszínűség alakult ki.

Ez a különböző vallási valamint szekuláris világnézeti sokféleség kettős feladatot nyújt a képzésben, miszerint az embereket a saját világnézetükben és a világgal szembeni orientáltságukban kell megerősíteni de ezzel egyidejűleg be kell gyakoroltatni velük a más meggyőződésekkel valamint világnézetekkel szembeni tiszteletet.

Hiszen minden társadalomban az együttélés közös értékeken és szabályokon alapszik, melyek „ mint történelmünk érett gyümölcsei az alkotmányunk alapvető jogaiban vannak lerögzítve.” (Walter Kasper bíboros, Európa szellemi alapjai, : az értékváltozások kialakításában, , Herder-Verlag 2012, 26).

Eközben az ökumenikus tapasztalatok és belátások is érvényre jutnak, melyek nem utolsó sorban az Európában jelen levő különböző felekezetek és tradíciók viszonyát befolyásolják.

2 Elméleti alapfogalmak

2.1 Motiváció és kiinduló pont az értékekkel kapcsolatos kérdésekben

Amikor értékváltozásról van szó, egyesek a vallások visszatéréséről beszélnek. A szülők felteszik maguknak a kérdést, milyen maradandó értékeket adhatnak át gyermekeiknek; ténylegesen, vitathatatlanul létezik az (immateriális) értékek utáni „vágy” ez jelenleg aktuális vitatéma a képzésben, oktatásban

Az értékek felé orientált magatartási forma nemcsak a szakmai képzések és tovább képzések témája de a cégek, vállalatok valamint a szociális szolgáltatásokat nyújtó cégek munkájának a minőségbeli fejlesztésének a feltételét képezi.

Etikai bizottságok alakulnak melyek az embriókutatás, a születés előtti diagnózis valamint az eutanázia kérdéseiben orientációt nyújtanak. A kérdések a születés előtti étellel valamint ahalál előtti étellel kapcsolatosak. Azokról a ”keresztény értékekről” van szó, melyek az új Európa alapjaiként az európai alkotmányba kellene foglaltassanak. A „nyugati értékekre” hivatkoznak, a kultúrák harcában, azokra az értékekre, melyeket az internacionális terrorizmussal és fundamentalizmussal szemben kell megvédeni.

Az értékek utáni igényt mindenütt hallani - de mik is azok az értékek? Hogyan jönnek létre az értékek és miért változnak? Mely értékeknek valóság, van értelmük, és melyek azok az értékek melyek tévutakra vezetnek?

A széleskörű társadalmi viták esetében ritkán térnek ki a saját értékfogalomra, ez annál inkább diffúz gyűjtőfogalomként lesz felhasználva.

„Szimpatikusakká válnak, azok akik az értékekről folytatott beszélgetéseken részt vesznek. (...)

Azonban megmondani mik is lényegében az értékek, mit tesznek ezek az értékek, mire használhatjuk őket, hogyan lehet őket a mindennapi életben felhasználni, ezekre a kérdésekre már sokkal

nehezebb válaszolni.¹ A következő fejtegetések elvezethetnek egy megbízható reflektált érték fogalomhoz.

2.2 Az érték-fogalom

„Az értékek nem potyognak az égből“, hangsúlyozza az osztrák filozófus Clemens Sedmak (2007, 118), és a kötések, szövetségek politikai erejére utal. Hans Joas filozófus az értékeket mint erősen emocionális elképzeléseket határozza meg, elképzeléseket arról, amit el szeretnénk érni, amit értékesnek tartunk. Az értékek kialakulása, képződése az önképzés tapasztalatai és az öntranszcendencia mint a valamitől való meghatódottság, az identitásfejlődés során megtapasztaltaktól, valamint más személyekkel való azonosulás nyomán történik. (Joas 2006).

Az öntranszcendencia nem kell vallásos jellegű legyen, de a vallás elősegítheti az érték-képződésekkel kapcsolatos tapasztalatokat. Hátrányos helyzetű, kirekesztett emberekkel való szolidaritás, a közösségi életben tanúsított polgári elkötelezettség valamint civil bátorság tanúsítása olyan szituációkban, amikor embereket diszkriminálnak mindezek olyan értékek, és tettei az öntranszcendenciának, melyeket az emberek vallásos vonatkozások nélkül is megélhetnek.

Clemens Sedmak rámutat arra, hogy a vallás egy különleges kötőerővel bír, mely az érték-képződéseket elősegítheti. (re-ligio: visszaköt, visszacsatol): „Az Isten által ajándékozott identitás mélyebb és erősebb mint az ember által alkotott önkép.“ (Sedmak 2007, 72).

A továbbiakban feltevődik a kérdés, milyen mértékben közvetítenek a különböző nem- monoteista vallások, valamint a szekuláris világértelmezések egy a külvilág számára meggyőző szilárd identitást. Az önkeresés és az önmagára találás olyan szabadságok, melyek teherré válhatnak és feszültségeket és ellentmondásokat válthatnak ki az identitásban. Másrészt a vallás a maga kötőerejével veszélyessé is válhat: a fundamentalizmus valamint a másképp gondolkodók leértékelése ugyanúgy részei a vallásosság erejének, mint Dietrich Bonhoeffer pozitív példája, aki a nemzeti szocializmussal szemben tanúsított ellenállása alatt a vallásból merített erőt.

2.3 Érték- képződés és érték-orientáltság

Az érték-képződés az élet végéig tartó identitásfejlődés részeként is tekinthető. Olyan kérdésekre vonatkozik, melyek az egyéni szakmai képzéséhez, vagy az élet személyes értelméhez kapcsolódnak, vagy azzal kapcsolatosak, hogy az egyén milyen módon ápolja a kapcsolatait. Ezen túl az érték-képzés például a közösségekben az emberek kollektív feladata, és magába foglal olyan kérdéseket, mint például, hogy egy szociális közösség (egy község, egy egyesület és mint olyan a társadalom egésze is) hogyan bánik azokkal az emberekkel, melyek gazdaságilag nem „produktívak“.

---

¹ Prof. Jean Pierre WILS: Was sind eigentlich Werte – und wozu dienen sie? Vortrag bei der @ba Auftaktveranstaltung am 06.12.2006 in Haus Haard, Oer-Erkenschwick. Vgl. auch: „Wertebildung in der älteren Generation“, Ein Projekt der Arbeitsgemeinschaft der Bildungsstätten und Akademien (@ba) in NRW, gefördert durch das Ministerium für Schule und Weiterbildung NRW“, Projektbericht).

A kommunizmus összeomlása után a "megszelídített" kapitalizmus egy olyan gazdasági formát fejlesztett ki, amely semmiben sem korlátolva, a megfelelő szociális normák nélkül minden életterületet átítat. Gyermekek, fiatalok és felnőttek veszélyeztetve vannak, hogy a gazdasági uralom által a reklámokban mindenütt jelen levő konzum-orientáltság által átítatott magatartásformákat átvegyék, anélkül, hogy egy „immateriális” érték-orientáltság kialakulhasson bennük.

Johann Baptist Metz katolikus teológus az elkötelezettség mellett száll síkra „a világtársadalom hideg alternatívájával szemben, ahol az „ember” mind inkább úgy mond eltűnik a gazdasági, technikai, kultúr- és informatikai ipar ember nélküli rendszereiben és amelyben a politikát primátusának elvesztése fenyegeti egy az „embertől” már minél inkább (elvonatkoztatott) absztrahált, piactörvények által uralt világgazdasággal szemben” (Metz 1997, 6).

A pedagógiai irodalom az érték-kérdésben eleddig erősebben koncentrált a vallás - és etika – tanítással kapcsolatos felmerülő kérdésekre. Ez Hans Joas véleményét támasztja alá, miszerint az értékeket nem egy kizárólag kognitívan irányuló iskolai érték-tanítással lehet ténylegesen átadni.

Szükség van az önképzés tapasztalataira és a más személyekkel való identifikálás, azonosulás által szerzett identitásfejlődésre. Az iskolán kívüli fiatal- és felnőttképzés feladata a tapasztalatokat tanulási tapasztalatokba átültetni. (Dewey 2000).

A GRUNDTVIG- tanulópartnerség dokumentációja a következő területek érték-orientáltságú képzési modeljeire vonatkozik:

A nem formális képzés kiindulópontja a mindennapi tapasztalatokban és az emberek polgári elkötelezettségében jelenik meg, amely a nem formális tanulási rendszerekben, mint például népiskolákban, templomi közösségekben vagy érdekcsoportokban nyilvánul meg.

A szakmai képzésben, a továbbképzésekben az érték-képzés az intézmények érték menedzsmentjében kap teret (mint a minőségi menedzsment része)

Az intézményes képzés esélyt akart nyújtani az intézményeknek arra, hogy például az interkulturális és a vallásközi párbeszéd, sokszínűség felé való nyitás által „tanuló szervezetekké” válhassanak.

2.4 Az Interkulturális és a vallásközi párbeszédben való kompetencia

A globalizálás és a migráció megváltoztatják és pluralizálják a társadalmakat mindenütt a világban.

Európa különböző országai és régiói olyan társadalmakká váltak, ahova emberek be- és kivándorolnak, de időről időre, otthonra is találnak benne. Az élet és a munka ezáltal nagyobb heterogenitással bír mint korábban. A migrációs háttérrel rendelkező emberek a lakosság jelentős részét képezik Európa több részében.

Ezáltal elindul egy olyan fejlődési folyamat, mely az erősödő szekularizálódás, pluralizálódás és individualizálódás hatására társadalmunk nagyobb mértékű kulturális és vallási szegmentálódásához vezet, mely nemcsak az állami intézményeket, hanem különösen Európa keresztény egyházait egyre újabb kihívások elé állítja.

Eközben az európai társadalmak fáradságos folyamatok árán megszerzett alapértékei, melyek mind a biblikus tradíciók mind pedig az univerzális emberi jogok alapjait képezik nem állnak rendelkezésre. Az európai unió alapjogi chartájával összhangban az egyházak elismerik, hogy azon lakosoknak is joguk van az alapvető jogokra, akik nem rendelkeznek egy tisztázott tartózkodási, letelepedési státusszal.

Jogosan tevődik fel a kérdés miszerint kontextuálisan különböző értékek és normák léteznek-e, melyeket időről időre figyelembe kell vennünk (pl. dél Románia biográfiai ill. történelmi sajátosságai más jellegűek mint Dél Németországgé, vagy Dél Csehországgé megint másak mint pl. az észak-itálieiak). Ezért van szükség az interkulturális kompetenciára, mint olyan képességre, mely a különböző kulturális és vallási irányzatokat tiszteletben tarja és szenzibilisen kezeli.

Hiszen az egyházaknak is – melyek a konfeszionális hovatartozás helyszínei, az önmeggyőzés otthonai, - az a kiindulópontjuk miszerint a „kultúra“ és a „vallás“ folytonos változást élnek meg. Diskurzusok színterei, melyek tájékozódást nyújtanak és biográfiákat alakítanak ki. Egyidejűleg az egyének azok, akik elsajátítják, alakítják és változtatják őket. Meggondolatlan módon egyes kultúrák és vallási előírások megpróbálnak az egyházakkal kritikusan és önkritikus módon szembeszállni. Csak az egyenértékűség kölcsönös elismerése, valamint az emberek és életvitelük különbözősége teszi lehetővé, hogy különböző csoportok és egyének saját érdekeiket megfelelően képviselve, saját kultúrájukra illetve vallásos orientáltságukra ön-reflektálva, egymással egyenjogú társakként találkozhassanak és tapasztalataikat kicserélhessék. Egy ilyen alapvetően nagymértékű nyitottság egyházi szempontból a különböző kulturális befolyásokkal és vallásokkal szemben egy differenciált és (ön)kritikus magatartást szükségeltet.

Az ebben az összefüggésben szükséges interkulturális illetve vallásközi párbeszédben való kompetencia az uralkodó hatalmi asszimetriára is reflektál: tekintve a többségnek a kisebbséghez való viszonyát, az ezzel összefüggő definíciós hatalmat, a státusz- és jogi egyenlőtlenségeket, az erőforrások egyenlőtlen felosztását. Az interkulturális kompetencia minden embernek, származástól, nemtől, kultúrától és vallásos meggyőződésétől függetlenül a társadalmi élet minden egyes területéhez, a munkapiachoz valamint a segítő szolgáltatásokhoz hozzáférhetőséget akar biztosítani. Ezáltal a kirekesztettség és a diszkrimináció ellenes stratégiává lesz. Ahhoz hogy mindenki részesedjék csak aktív részvétel és közös felosztás révén érhető el.

Azt, hogy végül is ezen különbözőségek Európában egy közös értékconszenzus elérését

megnehezítik vagy - az egyetértésben eldöntött integrációs törekvések következtében- a végén megkönnyítik, segítik, mindezek a mi interkulturális tanulópartnerségünk keretében külön témát képeznek .

2.5 Értékidaktika

Fogalom magyarázat

Didaktika alatt a tanítás és a tanulás alkalmazását, elméleti beágyazódását és reflexiót értünk. A didaktika a tanító-tanuló szituációk leírásának, magyarázatának. Megvalósításának és értékelésének az alapját képezi. Modelleket nyújt a tanítás tervezéséhez, strukturálásához és elemzéséhez.

Mialatt a didaktika a tanítás számára cselekvési orientációt és alap gondolatot közvetít, az alatt a metodika mindezek konkrét megvalósítását szolgálja. A metodika célja a tanulási folyamatok megszervezése. Ehhez tartoznak: cselekvési ill. beszéd-szituációk, metodikai alapformák, menet forma ("metodikai tanmenet"), szociális formák.

Didaktikai értékképződések helyszínei

A felsőoktatási rendszerek és az akadémiák a párbeszéd, az orientálódás és a bátorítás helyszínei. Ezek a helyeken a képzés iránt érdeklődő emberek a legkülönbözőbb életvilágból és szociális származással rendelkező emberekkel találkoznak, maguk mögött hagyva a munkavilág hektikáját és az ügyes-bajos élethelyzeteket. „Időt és teret” szakítanak maguknak, hogy az élet- és a munkavilággal jobban megbirkózhassanak illetve az „egzisztenciális- és értékkérdésekre” reflektáljanak. Az „érték” témája a képzés területén konjunktúrával bír.

Más különösen fontos helyszínei az értékek átadásának az óvodák, az iskolák és az egyetemek, közjóléti szövetségek, szociális és kulturális intézmények, az iskolai oktatáson kívüli ifjúsági munka, egyházak és vallásos közösségek valamint a média.

3 Tanulási célok

Tekintve a vallásos és a nem vallásos világnézetek sokszínűségét valamint a kulturális diverzitást a tanulópartnerség Európában a békés együttélést elősegíteni és biztosítani törekszik. A curriculum segítséget nyújt az értékluralitás tartalmi és metodikai kezelésében szekuláris társadalmakban.

Konkrét tanulási célok

- tapasztalatok, félelmek, remények reflexiója és személyes értékbeállítások
- saját identitás és az értékekkel szembeni magatartás fejlesztése
- a kulturális és vallási sokszínűséggel szembeni nyitottság
- a kölcsönös tisztelet gyakorlása
- az értékek kölcsönös megértése
- A szekuláris társadalmakban az embernek az ő mindenkori értékorientálódásában való megerősítése
- a cselekvési biztonság megszerzése

- az értékkonfliktusok kezelése
- interkulturális és a vallásközi párbeszédben való kompetencia
- a pluralitás metodikai kezelése

4 Metódusok

A kérdés az, hogy miként történik az értékképződés a képzési folyamatban. A jelenlegi szakdidaktikai eszmefuttatások (Reinhardt 1999) elismerik az értékkérdések alapvető fontosságát.

A pluralista és individualizált társadalomban nem történhet az értékekre való nevelés - közvetlen befolyásolás, kioktatás, indoktrináció, bűntudat érzések ébresztése által vagy a lelkiismeretre való hivatkozás révén. . (lásd: Didaktikus sorozat 22 kötet, „Értékek a politikai képzésben“, Kiadta: Gotthard Breit, Siegfried Schiele). Éppen ezért a megfelelő metódusok kiválasztása, meghatározza az értékképződést didaktikai keretekben .

4.1 Metodikai-didaktikai sokszínűség az értékképződésben

Ha az értékképződésben „Good practice“-ok után kutatunk számos különböző metodikai-didaktikai magyarázatra és címekre találunk, melyek a képzésben és a továbbképzésben az értékkérdést megfelelő módon veszik figyelembe, anélkül, hogy egy egységes „recept“ felismerhető lenne.

A metódusok pluralitásában az értékek pluralitása tükröződik vissza.

Ezzel egyidejűleg érthetővé válik, hogy az értékek nem belenevelhetőek, vagy nem adhatóak direkt módon át, hanem sokkal inkább a meghatározó jellegű tapasztalatok révén keletkeznek, és képződésüket a didaktikai metódusok elősegíthetik de nem kényszeríthetik ki.

Itt megemlíthetőek:

- reflexiók egyéni/saját értékátalakulásokról, értéktörésekről
- kritikus viták az értékek átalakulásával és orientálódás a civil társadalmi fejlődés felé
- Személyes életvizsgálat - „kinek engedem meg (lényegében), hogy megmondja nekem a véleményét“
- információk közvetítése az „értékek“ témájáról
- gondolat- vélemény-, és tapasztalatcsere szakértők és más résztvevők bevonásával
- megbeszélés a tematikával kapcsolatban helyi tapasztalatszerzéssel (tanulási hely változtatása) valamint konkrét példák, esetek alapján
- napjaink szociális és technikai változásainak kezelése
- részvételi formák egyéni cselekvésre, például önkéntesség
- saját élettapasztalatokra való reflektálás és azok megosztása
- biografikus tanulás
- rákérdezés a kényelmes előítéletekre és új hozzáállások tanulása
- az élet végéig tartó tanulás szükségességének tudatosítása

4.2 Konkrét metodikai példák

Kreatív workshop

- α) Személyes érték-reflexiók moderált csoportmunkában
„Értékesen élni“: kiscsoportos megbeszélések – mi az ami a résztvevők életében értékes“
- β) Impulzus-beszámoló: „Mik az értékek ?“
áttekintés a filozófia , teológia, szociológia és pszichológia területeiről
- γ) Ezt követően: „A mi közös értékeink“ A csoport előre elkészített értékeket, megjelölő kártyákat rak fontossági sorrendbe, majd prezentálja az eredményt.
- δ) Kötetlen beszélgetés a hierarchikus fontossági sorrendbe rakott érték-kártyák alapján

Hogyan történik az érték-képződés?

Az érték-találás modelljei

Kis csoportokban a következő témák kerülnek feldolgozásra:

- „értékorientált élet – boldog élet“
- az érték-képződéshez való biografikus hozzáférhetőségek:

személyek az én életrajzomban, akik számomra értékessé váltak, és akik értékeket mutattak fel

- a biblia - mint értékletét
- művészet, irodalom, zene - értékeket közvetítenek
- „értékes“ közösség megnevezése és leírása
- iskola és nevelés
- sport és a sport jelentősége az értékek gyakorlása értelmében
- a munka, mint az értékek megvalósítása
- cégek, szervezetek és pártok az érték-képződéseket tekintve

További metodikai példák

- [Mindmaps](#) – agytérképek, gondolattérképek
- Csoport puzzle
- Pro- és kontra vita
- Faliújság
- Moderálás
- Tervjáték
- [Coaching](#)
- Jövőműhely
- e Portófoliók
- Jigsaw-metódus (ut. Hamburgi egyetem)

4.3 Kategorikus kulcskérdések

A politikából a saját szituációra vonatkoztatva

Jelentőség

Milyen objektív és szubjektív jelen- és jövőbeli jelentősége van az esetnek, a problémának, a konfliktusnak a tanuló/tanár számára? Milyenek az adott előzetes tapasztalatok és korábbi hozzáállások?

Megértés

Képes vagy-e a résztvevők érdekeit, szükségleteit, okait, értelmezési mintáit megérteni vagy velük együtt érezni?

Azonosulás

Milyen résztvevőkkel, érzésekkel, értelmező mintákkal stb. azonosulnak a tanulók/tanárok és melyek lesznek visszautasítva?

Helyzetanalízis: Mi ez?

A probléma, mint teher /a szenvedés, mint teher

Milyen diszkrépancia jellemzi a kiinduló helyzetet és az óhajt problémát, a konfliktust? Milyen nyomást okoz a probléma, milyen mértékű a szenvedés?

Milyen (politikai) feladatok vannak a problémával, konfliktussal stb. kapcsolatban?

Milyen akadályok állnak a politikai probléma- ill. konfliktus megoldás útjába?

Érintettek/résztvevők

Ki érintett, ki résztvevő, kik a szereplők? Hogyan látják egymást kölcsönösen az érintettek?

Szükségletek, igények/Érdekek

Milyen szükségletekről, igényekről van szó: a) az önmegvalósítás utáni igény?, b) Én-igények?, c) szociális igények?, d) a biztonság utáni igény?, e) Alapvető szükségletek?

Milyen érvényesülési stratégiát fejlesztenek ki a résztvevők?

Kifejlet

Milyen gazdasági, politikai, kulturális struktúrák okozták a szituációt (strukturális-társadalmi (vég)kifejlet

Értelmezési minta

Milyen értelmezési mintákat ismerhetnek fel a résztvevők, melyek azok, amelyek jelentőséggel bírnak: a) mely értékek, b) mely ötletek, utópiák, ideológiák? c) mely életcélok, óhajok?, Melyek a megfelelő értelmezési minták: a) a mindenkori szituációra vonatkozólag? , b) más értelmezésekre vonatkoztatva?, c) a folyamatra vonatkoztatva? Milyen értelmezési konkurenciák léteznek? Milyen megegyezési lehetőségek vannak?

Érzelmek

Milyen alapvető lelkiállapotok fontosak: méreg/düh; félelem; öröm; szeretet; ; szégyen; bűn; szomorúság; meglepettség; rémület; megvetés; elégedettség?

Lehetőségek ismertetése: Mi lehetséges?

Célok

Mely célokat kell elérni? Mely célokat nem lehet elérni? Mely célok között léteznek célkonfliktusok? Mely súlypontokat kell megfogalmazni vagy megváltoztatni?

Milyen megoldásokra gondolhatunk? Milyen megoldások vannak felajánlva? Milyen óhajtott megoldások vannak, melyek a nem óhajtott megoldások? Milyen alternatívák léteznek, ugyanazon cél elérése érdekében (beleértve a Status-quot/korábbi fennálló helyzetet is)? Milyen helyzetbeli kényszerek, megokolási kényszerek léteznek?

Principiális konfliktusok/elvi konfliktusok/dilemma

Milyen principiális konfliktusokat lehet megállapítani a) kulturális célkonfliktus: univerzalitás vs. különbözőség b) ökológiai célkonfliktus: megőrizni vs. megváltoztatni, c) racionalitás konfliktus: kommunikatív vs. cél racionális cselekvés d) kontingencia konfliktus: biztonság vs. bizonytalanság, rend vs. rendetlenség? e) az individualizmus paradoxája: individualitás vs. elismerés

Intézmények/szervezetek

Milyen intézmények és szervezetek vannak, vesznek részt, érdekeltek? Milyen feladataik vannak, hogyan vannak felépítve?

Milyen szándékot, törekvést képviselnek ezek az intézmények/szervezetek?

Milyen érdekek és hatalmi viszonyok befolyásolják, ezeket az intézményeket/szervezeteket? Hogyan befolyásolják az intézmények az eset, probléma, konfliktus stb. tartalmát és folyamatát?

Globalizálódás

A globalizálódás milyen kifejeletei, összefüggései és dimenziói befolyásolják a probléma megoldását: a) hatalom, b) a világgazdaság és a jólét, boldogulás, c) a biztonság d) valamint a kultúrák?

Normák

Milyen normák (alkotmány, törvények, értékek, igazgatási előírások) befolyásolják a probléma megoldását? Mely normák várhatóak el az adott szituációban a szereplők részéről? Milyen normák lesznek ténylegesen követve?

Részvétel

Az önrendelkezés, döntésbeli részvétel és az érdekérvényesítés mely lehetőségeivel bírnak az érintettek, a résztvevők?

Minden érintett és résztvevő egyenlő részvételi szabadsággal és egyenlő lehetőségekkel rendelkezik-e?

Milyen részvétel mely formái kapnak szerepet: a) reprezentatív-direkt-demokratikus, b) konvencionális - un-konvencionális, c) legális-illegális?

Határok

Milyen vezér/irányítási problémák és –határok léteznek: a) információs problémák?, b) prognózis problémák, c) koordinációs problémák:, d) elfogadó készségbeli problémák?

Milyen határokat kell figyelembe venni a tervezést és a megvalósítást tekintve?

Hatalom/ Uralkodás

Kinek milyen esélye van, valamit valaki ellenére keresztülvinni? Hol sikerül és kinek a hátrányára egy döntést megakadályozni? Milyen hatalmi formák bírnak mindenkor

jelentőéggel (erőszak, fenyegetések, ellenőrzés, lojalitás...)? Hol és kinek sikerül az elgondolkodás és a vita szimbólumait a szóban forgó döntések felé helyezni. A közös cselekvés (szolidaritás), mely formái léteznek?

Milyen hatalmi viszonyok szolgálnak alapul a mások cselekvésének (hatalom) a befolyásolására (státuszkülönbségek, kompetenciakülönbségek, gazdasági különbségek a gazdagság és a javak elsajátításában, megszerzésében a termelési folyamatban való hely, munkaviszonyok, kulturális különbségek, nemi, etnikai uralmi viszonyok) ?

Kommunikáció

Ki kommunikál kivel? Milyen csatornákon és milyen eszközökkel? Milyen hatással?

Következmények: Milyen következményei vannak a mindenkori megoldásoknak?

Bizonytalanság

Milyen információk, milyen tudás, milyen felismerések hiányoznak a helyzet megítéléséhez? A bizonytalanság ellenére lehetséges felelősségteljes cselekvés? Nem-cselekedni felelősségteljes?

Esélyek/veszélyek

Milyen esélyek és veszélyek adódnak, ha a megoldások elmaradnak vagy időben kitolódnak? Hogyan lesznek a mindenkori megoldási lehetőségek esélyei és veszélyei felbecsülve és értékelve? Milyen felbecsülési és értékelési különbségek léteznek a felbecsülésben és az értékelésben? Hogyan értékelhetők ezek a különbségek?

Konszenzus/ differencia/kompromisszum

Miben jutnak a konfliktusbeli ellenfelek konszenzusra? Milyen kérdésekben lehet konszenzusra jutni? Mely feltételek vagy szereplők akadályozzák a konszenzust?

Miben állnak a különböző és megkülönböztető felfogásbeli nézetbeli perspektívák, állásfoglalások, érdekek stb.? Miért léteznek ezek? Milyen következmények függnek össze ezekkel a különböző felfogásbeli perspektívákkal? Milyen kompromisszumokra van lehetőség?

Döntések/eredmények

Hogyan történik a döntésvégrehajtás? Ki vesz részt a döntésvégrehajtásban? Milyen nehézségek adódnak az érvényesítésben?

Hogyan viszonyulnak a döntésvégrehajtás eredményei a döntés céljaihoz? Léteznek-e figyelmen kívül hagyott járulékos következmények?

Milyen következményekkel járnak a döntések, a döntésvégrehajtás a mindenkori érintett esetében? Hogyan fogják az érintettek, a résztvevők az eredményeket értékelni? Milyen reakciókat váltanak ki?

Véleményalkotás: Mi legyen?

Milyen megoldási lehetőségek valósíthatók meg az adott körülmények között (jog, erőforrás, hatalmi viszonyok stb.) a leggyorsabban és a legegyszerűbb módon? Milyen a költség/haszon-viszony (erőforrás bevetés, adminisztrációs ráfordítás)? Bizonyos megoldások túlméretezett energia befektetésekhez vezetnek?

Legitimitás

A következő igényeket figyelembe fogják venni vagy meg fogják sérteni őket: igazságosság?, tolerancia?, szolidaritás, elismerés?, az ökológiai felelősségérzet?

Boldogulás

Mit részesítek előnyben, és miért? Mi felel meg az én szükségleteimnek és óhajaimnak, hajlamaimnak és hangulatomnak, és mi a legmegfelelőbb nekem az én életmódomat tekintve.

(Módszertani sorozat, 22 kötet, Értékek a politikai képzésben, Kiadó: Gotthard Breit, Siegfried Schiele)

5 Átültetés a gyakorlatba

A következő gyakorlati példák, tanulási tapasztalatok és nyilvános rendezvények a tanulópartnerség keretén belül és ennek környezetében jöttek létre, és példásan mutatják, hogyan lehet az interkulturális értékképzést kezdeményezni, követni és reflektálni rá.

A gyakorlatiba való tudásátvitel megmutatja, hogy milyen következtetéseket lehet levonni, és milyen keretfeltételek lényegesek az értékképző tapasztalatok képződéséhez.

5.1 A tanulópartnerségből szerzett tapasztalatok

Az „INTERKULT - Wertevermittlung im interkulturellen Kontext. Konsequenzen für die Erwachsenenbildung in Europa.“ tanulópartnerség résztvevőinek a tapasztalatai egy interkulturális és határokat átívelő projekt eredménye.

Ezért ennek a projektnek az aspektusai és perspektívái segítséget nyújthatnak további interkulturális képzési projektek számára.

A tanulópartnerség résztvevői a közös találkozókat és a közös munkát alapjában véve pozitívan értékelték.

Ez érvényes a csoportfolyamatra a 2010-2012 időszakban és a tanulási folyamatra is tematikai szempontból.

A következő pontokat határozták meg:

- Az egyéni nézőpontok a tanulópartnerség idején relativizálódtak és a mindenkori látókör kiszélesedett
- A különböző kultúrák és tradíciók találkozása révén tanulságos volt a különböző etnikai csoportokkal való munka.
- Tanulságos volt az egyes személyek szerepének a megtapasztalása az intézmények keretén belül (részben hosszú évek kötődései, személyes elkötelezettség).
- Emlékeztetéseket a csoportban szerzett élmények, valamint a csoport összeforrottsága a megtett út folyamán - nem utolsósorban a személyes találkozások és beszélgetések alatt.
- Kiváltképpen az egyéni értékértelmezések tartalmilag a történelmi, szociális és kulturális feltételektől függenek.
- A párbeszéd nem csak egy értékhez vezető út; a párbeszéd folyamata maga is egy érték. Ez teszi a partnerkapcsolatokat értékessé és ez egy mértékadó indok.
- Továbbmutató a felismerés, hogy szükség van egy európai viselkedési kódexre a tanulópartnerség közös céljának elérése érdekében.

Mindent egybevetve a tanulópartnerség maradandó hatással van a résztvevők által képviselt intézményekre.

A közös tanulási tapasztalatokat be fogják vonni a helyi munka folyamatba és célzatosan fel fogják őket használni.

5.2 Az interkulturális dialógus

„Az interkulturális párbeszéd“ egy példaértékű képzési projekt, amely keretén belül csoportokban szakiskolások valamint elítéltek különböző interkulturális élményekre reflektálnak és ezeket literárisan feldolgozzák. A projekt az interkulturális megértést szolgálja a különböző őshonos népcsoportoknál: romák, románok, magyarok. A projektet a „Formare Studia“ alapítvány, kezdeményezte 2011-ben egy Grundtvig „Interkult“ tanulópartnerség keretén belül Jászvárosban (Iasiban), Romániában. A projekt német és román nyelven folytatódik. – a dokumentációban, a függelékben.

5.3 Integrációsegítők

Az integrációsegítő a Bozen-Brixeni püspökség egy továbbképző projektje, amely az integrációsegítők képzésére szolgál. Ezeknek az önkénteseknek, olyan helyzeteket kell teremteni, hogy jobban megértsék a betelepülteket és az ő speciális helyzetüket Dél Tirolban, és konkrét segítséget tudjanak nekik nyújtani a mindennapokban, az iskolákban, a képzésben és a hatóságokkal kapcsolatos ügyek

intézésénél. Nyelvek: német és olasz. Dokumentáció a függelékben.

5.4 Értéktanulmány Szatmáron

A szatmári értéktanulmány keretén belül megkérdeztek 681 személyt Szatmár környékéről Romániában. A tanulmány célja az értékekről a régiókban alkotott elképzelések elemzése volt az etnikai és vallási hovatartozás, a képzés és a lakóhely függvényében. Nyelv: német, magyar, román. Dokumentáció a függelékben.

5.5 Előadás: Mivel az értékek nem az égből pottyannak.... Hogyan lehetséges egy konszenzus az értékekről a plurális társadalmakban?"

Dr. Werner Höbsch (Kölni érsekség) nyilvános előadása az Interkult Grundtvig tanulópartnerség záró konferenciája keretében (2012 június 27 -Haus Gutenberg Balzers)

A modern társadalmak egyik jellemzője a vallásos és kulturális sokféleség. Európára történelmileg és aktuálisan jellemző a népek, kultúrák, vallások és hitközösségek pluralitása. A pluralitás kontextusában a béke és a szabadság feltétele az alapvető értékek elismerése. De hogyan lehetséges egy konszenzus az értékekről egy olyan helyzetben, amelyre a különbözőség, az ellentétek és a konfliktusok jellemzőek? Miként tudnak ebben részt venni a vallások, melyeknek felróják, hogy ahelyett hogy oldanák a konfliktusokat, inkább kiélezzik őket? Az előadást követően egy pódiumbeszélgetésre kerül sor, nyilatkozatokkal a tanulópartnerségben résztvevő európai országok képviselői részéről.

A moderációt átveszi Dr. André Ritter lelkész, az Európai Intézmény az interkulturális és vallások közötti kutatásért igazgatója.

A referens személyéről

Dr. Werner Höbsch (szül. 1951-ben) a Párbeszéd és nyilatkozatát osztályvezetője a kölni érsekségben. Munkája fontos részei: vallások közötti párbeszéd zsidókkal, muszlimokkal és buddhistákkal, továbbképzések vallások közötti és interkulturális kompetenciákban, a vallások teológiája, doktorátus a : A katolikus egyház és a buddhizmus Németországban témában. A Geoges-Anawati alapítvány önkéntese (a keresztény-islám párbeszéd támogatása)

5.6 Kongresszus: Tapasztalatok a Grundtvig-tanulópartnerségből „INTERKULT - Értékek átadása interkulturális kontextusban. Konzekvenciák a felnőttképzés számára Európában“

Érték-Dialógus

Az értékek megalapozása, képzése és élete egy plurális társadalomban.

A Kölni Kongresszus a 2009-es Vallásközi és Interkulturális Kongresszus folytatásaként „országszerte“ és „Európa szerte“ kiterjed mind a potenciális résztvevőkre mind a főként itt még nem, vagy kevésbé ismert tudósokra, gyakorlati emberekre és tevékenységekre, melyeknél a tanulási helyszín változtatása és az impulzusok a gyakorlatra a lelkesedésben, a képzési munkában, a szociális munkában és a tudomány terén egy fontos értelmet nyernek.

Ezzel kapcsolatban a tapasztalatok az „INTERKULT - Wertevermittlung im interkulturellen Kontext. Konsequenzen für die Erwachsenenbildung in Europa.“ Grundtvig- tanulópartnerségből a tartalmi tervezésbe kerülnek.

A sokféleség a modern társadalmak jellemzője. De mi tart össze egy olyan plurális társadalmat amelyben nem létezik mindenki számára érvényes vallás és világnézet? Szükséges és lehetséges -e egy plurális társadalomban egy értékconszenzus?

Az értékeket az emberek személyes tapasztalatokból, a különböző vallásos vagy szekuláris források megvizsgálása alapján, valamint alapötletekből és példaképektől nyerik.

Az emberek életük folyamán változnak, az értékek is dinamikusak és változóak, ennek megfelelően ezek hierarchiája is.

Ezért az értékek mindig újbóli indoklásra szorulnak.

Bármi ami az egyénekre érvényes, érvényes ugyanúgy a közösségre is, semmiképp nem képez statikus formációt, hanem az idő teltével változik és új kihívásokkal kell szembenéznie.

Ennek megfelelően az értékalapja egy közösségnek sem statikus hanem dinamikus és az idő teltével változik.

Ennek a változtatásnak szüksége van egy értékvitára, mert egy kulturálisan, világnézetileg és vallásosan nyitott társadalomnak fontos a tapasztalatcsere az értékírányokról: A közös értékek megosztása különböző motivációkból és tradíciókból fontos hozzájárulást jelent egy nyitott társadalom összetartásához.

Az Érték-párbeszéd Kongresszus megpróbál választ találni arra a kérdésre, hogy hogyan történik az értékek megértése különböző vallású és különböző kultúrákból származó emberek és csoportok között: Hogyan képeznek ezek értékeket? Hogyan lesznek az értékek indokolva és miként kerülnek átadásra? Hogyan lehet egy közös etikus cselekvésre jutni?

A kongresszus kiterjed az országra és Európára.

A meghívottak tudósok illetve a lelkesedés, a képzés és a szociális munka terén tevékenykedők.

A kongresszus fő támogatója az Egyházmegyei Caritas Szövetsége kölni érsekségének Integráció és Migráció részlege.

Kooperációs partnerek:

Katolikus Főiskola Köln, Katholische Hochschule NRW, Abt. Köln,
Kölni Érsekség, Párbeszéd és Kinyilatkoztatás részleg, Erzbistum Köln, Referat Dialog und Verkündigung,

A kölni érsekség Képzési Központja, Bildungswerk der Erzdiözese Köln e.V.,

Az Iszlám Teológiai Központ Münsterben, Zentrum für Islamische Theologie in Münster,

A Kölni Zsinagóga közössége, Synagogengemeinde Köln.

A kongresszuson az alapvető előadásokban bemutatásra kerülnek világnézetek zsidó, keresztény és muszlim perspektívából és a bemutatott anyag, minden alkalommal meg lesz vitatva más vallások szemszögéből is.

A műhelymunkák alkalmával, a különböző tanulási helyszíneken (mint óvoda, iskola, főiskola, ifjúsági központ, városrészközpont, egyházi képzési intézmény, zsinagóga, mecset) a különböző vallásos és szekuláris megközelítései az értékekkel kapcsolatos kérdéseknek téma és célcsoport szempontjából kerülnek elmélyítésre.